

УДК 658+655.41(075.8)

Я. В. Котляревський

*Академія фінансового управління
Міністерства фінансів України (м. Київ)*

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ
ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

Обґрунтовано необхідність і доведено пріоритетність розроблення та реалізації механізму управління інноваційним розвитком вітчизняної видавничо-поліграфічної галузі.

Видавничо-поліграфічна діяльність, принципи, механізм, розвиток

Друкована продукція, незважаючи на потужний наступ електронних інформаційних технологій, продовжує залишатись основою формування високої культури, національної ідентичності і важливим засобом отримання інформації, генерування та поширення нових знань. Водночас частка друкованої видавничої і невидавничої продукції та її розвиток видавничо-поліграфічної діяльності (ВПД) у загальному вже не такі зрозумілі й однозначні як це було в минулому, коли цей процес ішов зростаючою експонентою. Вірогідно, що він проходитиме у специфічних для сучасної України соціально-економічних, ідеологічних та політичних умовах і навряд чи буде точно повторювати світові тенденції, унаслідок чого зростає потреба в удосконаленні існуючого та розробленні нового ефективного механізму управління цієї сферою, роль якої в економіці знань є вагомою й уможливорює забезпечення належного рівня інформаційної безпеки країни.

Дослідженням сталого розвитку вітчизняної ВПД займалися й займаються відомі вчені та науковці Л. Воротіна, О. Гузела, Б. Дурняк, В. Мартинів, Р. Машталір, О. Мельников, Т. Олянишен, Є. Палига, Н. Передерієнко, І. Піх, Г. Пушак, Я. Пушак, М. Сенченко, В. Сеньківський, З. Холод, Л. Швайка, А. Штангрет та ін.

Метою даної статті є формування переліку ключових пріоритетних напрямів, які повинні стати основою для удосконалення та розроблення нового механізму державного регулювання подальшого розвитку ВПД.

На нашу точку зору, суттєвою перешкодою на шляху розроблення ефективного механізму управління розвитком ВПД є насамперед відсутність загальної економічної парадигми розбудови системи розвитку вітчизняної поліграфії,

довгострокової стратегії та системності в реалізації тактичних заходів. Поки що не було розроблено цілісного бачення пріоритетів державного управління щодо проведення реальної політики системного розвитку ВПД, всебічного та послідовного аналізу основних викликів і потрібних адекватних заходів. Усвідомленню високого ступеня соціально-економічної значущості видавничо-поліграфічної діяльності для розвитку економіки знань та забезпечення цілей інноваційного випереджального розвитку країни має суттєво сприяти зміна ставлення державного менеджменту до ВПД: не як до засобу масової комунікації, який уже поступився своїми позиціями більш молодим конкурентам — телебаченню та Інтернету, а в першу чергу як до інфраструктурного фактора забезпечення глобальної конкурентоспроможності і національної безпеки. Вирішення цієї складної і важливої проблеми, на наш погляд, передбачає передусім з'ясування причин викривленого сприйняття розробників стратегічних програм соціально-економічного розвитку до проблем ВПД.

Причина перша – складність прийняття управлінських рішень на вищих рівнях державного управління щодо підтримки ВПД. Безпосереднє управління ВПД здійснює Державний комітет телебачення і радіомовлення України, поєднуючи цю діяльність, як впливає з його назви, з регулюванням телевізійної та радіомовної сфер. Поряд з існуючою точкою зору, яка виражається і в конкретних діях чиновників, що телебачення є більш масовим та важливим засобом формування інформаційного простору, де зосереджені основні інтереси держави, реальним є той факт, що вагомі й ефективні важелі впливу на видавничі структури, поліграфічні підприємства та книготорговельні організації в цього органу переважно зосереджені у сфері регулювання Державної акціонерної корпорації «Українське видавничо-поліграфічне об'єднання». Створення цієї структури переслідувало актуальну мету щодо вертикальної та горизонтальної інтеграції підприємств галузі, проте не було забезпечено інституційним фактором розвитку – узгодженою програмою діяльності звиклих до самостійного господарювання підприємств. Окрім того, потрібно зважити і на той факт, що понад 90% вітчизняної поліграфії представлено суб'єктами господарської діяльності недержавної форми власності, а відтак застосування суто адміністративних важелів, як у радянський період, є неможливим. Звідси, логічним є висновок, що зміна принципів господарювання вимагає розроблення нових механізмів управління, які б спиралися на принципи ведення бізнесу в ринковій економіці, тобто були організаційно-економічними та передбачали приділення уваги усім ЗМК, а не лише тим, де зосереджено пріоритетні інтереси великого капіталу.

Причина друга – відсутність достовірної і всебічної інформації про стан і тенденції розвитку ВПД, що знижує ефективність розроблення й реалізації управлінських рішень у тактичному та стратегічному вимірах.

Тільки на основі достовірних даних про стан основних складових ВПД (особливо якісних його показників) державне управління може здійснювати поступові й системні заходи щодо її розвитку. Держава як вища управлінська

інституція повинна формувати соціальне замовлення для науково-практичних структур стосовно постійного проведення моніторингу стану ЗМК, у т.ч. діяльності ВПД, для підготовки на основі цієї інформації програм (альтернативних) подальшої розбудови.

Проблема третя, на нашу думку, полягає в хибності критеріїв ефективної діяльності, які традиційно визначені за пріоритетні, щодо діяльності ЗМК і зокрема продукції ВПД.

Завдання державної політики кожної країни стосовно друкованої продукції полягає не тільки в тому, щоб сприяти випуску її в достатній кількості та раціонально організувати систему торгівлі, а й забезпечити правильне й оптимальне функціонування, аби вона могла вписатися в сучасну систему засобів масової комунікації. Продукція ВПД має вирішувати передусім завдання не економічної ефективності (давати прибуток, що є внутрішньою проблемою господарської одиниці), а соціально-економічні, для чого необхідне державне втручання шляхом розроблення відповідного організаційно-економічного механізму розвитку ВПД (рис. 1).

Рис. 1. Пріоритетні напрямки розвитку ВПД

Беручи до уваги результати власних теоретико-аналітичного дослідження й теоретичні напрацювання вітчизняних і закордонних науковців стосовно проблем і можливих напрямків розвитку вітчизняної поліграфії [1–12], нами розроблено організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку ВПД (рис. 2).

Розглянемо детальніше ключові позиції цього механізму, розпочавши з організаційних складових.

Створення асоціацій видавців, поліграфістів та організацій торгівлі друкованою продукцією. Зазначений елемент організаційно-економічного механізму має забезпечити інтеграцію фахових актуальних знань та ресурсів у систему державного менеджменту на рівні розроблення програмних і засадничих документів подальшого розвитку, сприяти визначенню пріоритетів та реалізації їх досягнення із залученням потенціалу державно-приватного партнерства як інституту координації політики.

Законодавче закріплення процесу взаємодії держави в особі Державного комітету телебачення і радіомовлення та суб'єктів господарської діяльності, інтереси яких представлені відповідними профільними асоціаціями. Державний комітет телебачення і радіомовлення у своїй діяльності повинен керуватися розумінням того, що *державне управління* — це не управління діяльністю видавничих структур, поліграфічних підприємств та книготорговельних організацій державної форми власності, а робота зі створення умов для успішної й ефективної діяльності всіх тих, хто зайнятий у створенні та реалізації видавничої продукції незалежно від їхньої форми власності.

Здійснення інвентаризації в межах галузі. Передбачає проведення повної інвентаризації суб'єктів ВПД для визначення реальних параметрів їх діяльності з об'єктивною оцінкою потужностей і можливостей у нинішній ситуації.

Налагодження постійного моніторингу шляхом:

удосконалення існуючих та розроблення нових форм галузевої статистичної звітності, яка б давала повне уявлення про процеси, що відбуваються в її середовищі, й уможлиблювала оперативне й ефективне вживання організаційних та економічних заходів з метою виправлення кризової ситуації чи надання додаткових стимулів для прискорення позитивних процесів;

визначення місця, ролі, значення й функцій книги та видавничої продукції в сучасних інформаційних потоках;

виявлення специфіки книговидання як підсистеми сучасного розвитку інформаційного суспільства;

визначення ступеня впливу, взаємодії й інтеграції книг та інших ЗМК на єдине інформаційне поле;

визначення ступеня впливу нових інформаційних технологій і комп'ютеризації на форми й розвиток книговидання;

визначення місця й значення видавничої продукції у сферах освіти і виховання, науковій і культурній діяльності, інформаційного забезпечення суспільства;

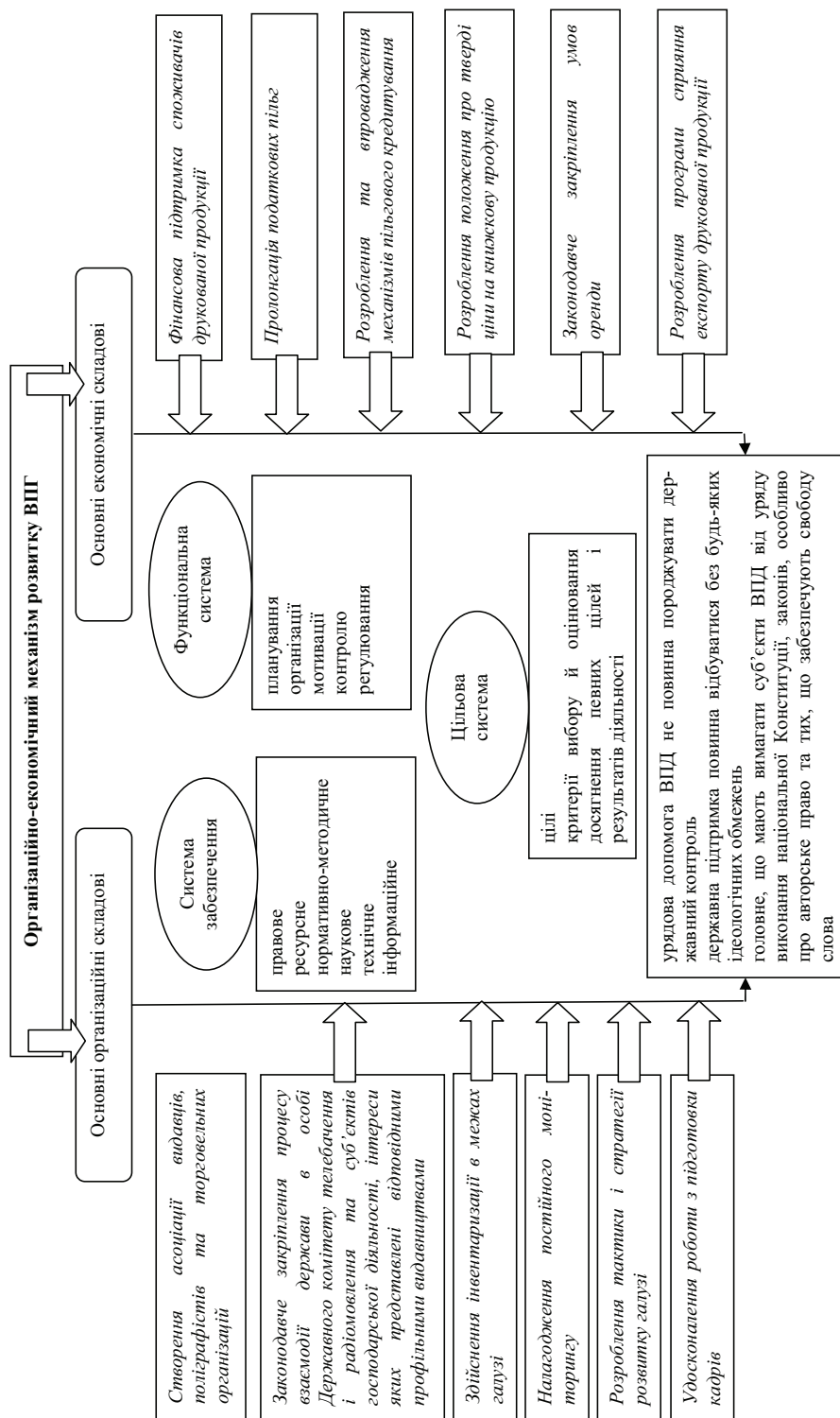

Рис. 2. Принципова схема організаційно-економічного механізму забезпечення інноваційного розвитку ВВП

аналіз стану й рівня підготовки кадрів для видавничо-поліграфічної справи у контексті розвитку інформаційного суспільства;
організація системного контролю за імпортом та експортом видавничої й інформаційної продукції.

Розроблення тактики і стратегії розвитку галузі. Здійснюється на основі отриманих у результаті систематичного моніторингу даних, стратегії і тактики розбудови галузі, реалізація яких повинна забезпечити таку ступінь її розвитку, за якої Україна зможе вийти на середньоєвропейські показники забезпечення населення друкованою продукцією.

Удосконалення роботи з підготовки кадрів для галузі. Відбувається з посиленням наголосу на організацію практики студентської молоді в умовах діючого виробництва. Створення інституту підготовки керівних кадрів та організаторів виробництва з-поміж працівників, які мають досвід роботи у видавництвах і на підприємствах галузі, добір резерву кадрів винятково за професійним принципом.

Реалізація організаційних складових безпосередньо пов'язана з економічними механізмами, суть яких можна визначити наступним чином.

Економічна підтримка споживачів друкованої продукції. Розроблення ефективних механізмів поступового переходу від прямого бюджетного фінансування виробника до дотування основного споживача виготовленої за держзамовленням книжкової продукції — бібліотек, шкіл, вищих навчальних закладів, а також законодавче встановлення розмірів обов'язкового бюджетного фінансування бібліотек у відсотках від видаткової частини державного та місцевих бюджетів, залежно від статусу бібліотеки, на закупівлю видавничої продукції вітчизняного виробника.

Пролонгація податкових пільг. Підготовка та введення в дію норм Податкового кодексу України щодо пролонгації податкових пільг для вітчизняних учасників видавничого процесу на середньострокову перспективу.

Розроблення та впровадження механізмів пільгового кредитування суб'єктів ВПП. Здійснюється за принципами, відповідно до яких облікова ставка по кредитах залежатиме від показників ефективності досягнення цілей (для підприємств державного сектору – удосконалення показників виконання бюджетних програм).

Розроблення положення про тверді ціни на книжкову продукцію. Основою відповідного нормативного акта повинна стати діюча світова практика ціноутворення на видавничу продукцію.

Законодавче закріплення умов оренди. Розроблення та законодавче закріплення пільгових умов оренди площ для суб'єктів ВПД, а також таких, що передбачатимуть неможливість у майбутньому виселення видавництв і книгарень з приміщень загальнодержавної чи комунальної власності та їх перепрофілювання під інші потреби.

Розроблення програми сприяння експорту друкованої продукції. Включає розробку та реалізацію програми розвитку експорту української видавни-

чого продукту, законодавчу зміну строку зарахування валютної виручки за експорт цієї продукції.

Підсумовуючи вищевикладене, слід підкреслити, що розроблений механізм, ґрунтуючись на фактичному етапі, сукупності ключових загроз і зростаючій потребі при формуванні інформаційного суспільства та в процесі гарантування інформаційної безпеки, враховує світовий досвід державного регулювання цієї сфери та спрямований на задоволення інтересів видавничих структур, поліграфічних підприємства і книготорговельних організацій, держави й населення.

1. Дурняк Б. В. Видавнича справа та поліграфічна діяльність в Україні: моногр. / Б. В. Дурняк, А. М. Штангрет, О. В. Мельников, Я. М. Угрин ; МОН України. Укр. акад. друкарства ; рец. : М. І. Сенченко, О. М. Величко, Є. М. Палига. — Львів: Укр. акад. друкарства, 2009. — 150 с.
2. Котляревський Я. В. Деякі аспекти оцінки конкурентоспроможності видавничо-поліграфічних підприємств / Я. В. Котляревський, О. В. Мельников // Технол. і техн. друкарства. — 2009. — № 3 (25). — С. 124–131.
3. Котляревський Я. В. Інноваційна діяльність у видавничо-поліграфічній галузі України / Я. В. Котляревський, О. В. Мельников, Н. І. Передерієнко // Технол. і техн. друкарства. — 2009. — Вип. 1–2 (23–24). — С. 72–79.
4. Котляревський Я. В. Організаційно-економічний механізм розвитку видавничо-поліграфічної галузі в процесі гарантування інформаційної безпеки України : моногр. / Я. В. Котляревський, А. М. Штангрет, О. В. Мельников. — Львів : Укр. акад. друкарства, 2012. — 214 с.
5. Котляревський Я. В. Перспективи інноваційних процесів у видавничо-поліграфічній галузі / Я. В. Котляревський, О. В. Мельников, Н. І. Передерієнко // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). — 2009. — Вип. 1 (15). — С. 93–102.
6. Котляревський Я. В. Розвиток вітчизняної поліграфії у контексті техніко-економічних укладів / Я. В. Котляревський, О. В. Мельников // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). — 2011. — Вип. 1 (34). — С. 63–70.
7. Котляревський Я. В. Синтез ймовірнісної моделі ієрархії загроз розвитку видавничо-поліграфічної галузі України / Я. В. Котляревський // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). — 2012. — Вип. 4 (41). — С. 103–113.
8. Котляревський Я. В. Стратегія управління підприємствами видавничо-поліграфічного комплексу [Текст] : моногр. / Я. В. Котляревський, Л. І. Воротина. — Львів: Укр. акад. друкарства, 2012. — 182 с.
9. Мельников А. В. Применение информационного подхода к анализу развития полиграфии / А. В. Мельников, Э. П. Семенов, Я. В. Котляревский // Вісті Акад. інж. наук. — 2010. — № 1 (40). — С. 40–48.
10. Передерієнко Н. І. Порівняльна рейтингова оцінка інвестиційної привабливості поліграфічних підприємств / Н. І. Передерієнко, Я. В. Котляревський // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). — 2008. — Вип. 2 (14). — С. 101–107.
11. Передерієнко Н. І. Сучасно-змістовна характеристика процесів управління підприємства / Н. І. Передерієнко Я. В. Котляревський // Наук. зап. (Укр. акад. друкарства). — 2011. — Вип. 2 (39). — С. 103–111.
12. Штангрет А. М. Стан та перспективи розвитку поліграфії в умовах інтернаціоналізації та глобалізації ринкової економіки / А. М. Штангрет, О. В. Мельников, В. В. Мартинів // Економічні науки: зб. наук. пр. (Луцький нац. техн. ун-т). Сер. Екон. теорія та екон. іст. — 2009. — Вип. 6 (23), ч. 2. — С. 390–400.

ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ ИЗДАТЕЛЬСКО- ПОЛИГРАФИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

Обоснована необхідність і доказана пріоритетність розробки і реалізації механізму управління інноваційним розвитком отечественной издательско-полиграфической отрасли.

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF DEVELOPMENT OF INNOVATIVE PUBLISHING AND PRINTING BUSINESS IN UKRAINE

The paper proved the necessity and priority of development and implementation mechanism of innovative development of domestic publishing and printing industry.

Стаття надійшла 15.11.2013

УДК 65.011.56

М. І. Яремик

Українська академія друкарства

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У ПОЛІГРАФІЇ

Розглядаються проблемні питання застосування управлінських інформаційних систем на поліграфічних підприємствах, окреслено напрямки їх розвитку.

Управлінські системи, класифікація управлінських систем, спеціалізовані інформаційні системи управління для поліграфії, MIS-системи, ERP-системи

Функціонування підприємств у динамічному конкурентному середовищі вимагає від керівництва прийняття заходів щодо зниження витрат на управління, усунення надлишкових робіт і дублювання окремих операцій, застосування нових методів і технологій управління. Швидка зміна ринкової ситуації викликає у виробника потребу відповідати умовам ринку, шукати конкурентні рішення, передусім за рахунок скорочення виробничого циклу, накладів, термінів виконання замовлень, обсягів складських запасів і персоналізації замовлень. Вирішити ці завдання без впровадження автоматизованих систем управління сьогодні практично неможливо.

Однак, як показують аналітичні огляди, виконані Standish Group, у 2012 році лише близько 39% проектів, пов'язаних з розробкою програмного забезпечення, були успішними (закінчувалися в термін без перевищення бюджету та з реалізацією усіх передбачених функцій); 43% – завершилися із запізненням (проблемні) та 18% – були анульовані до завершення [7]. При цьому середні витрати на 59% перевищили запланований бюджет, а в 74% усіх проектів зафіксовано перевищення термінів впровадження. Лише 69% функцій впроваджується із запланованою функціональністю проектів. Усе це свідчить про те, що для більшості проектів (особливо державних) характерні недотримання термінів виконання, перевитрата бюджету, розробка непотрібної функціональності.

Питання щодо підходу до автоматизації управління підприємством порушувалися в наукових публікаціях вітчизняних і зарубіжних учених та спеціа-